

RÁCZ ZOLTÁN © Posztós János

concerto
BUDAPEST

BERLIOZ / DEBUSSY
LIGETI / RAVEL

2019. MÁJUS 4. 19.30

ZENEAKADÉMIA
NAGYTEREM

2019

05.04.

BERLIOZ

Római karnevál – nyitány, op. 9

DEBUSSY

Három noktürn

1. Nuages (Felhők)

2. Fêtes (Ünnepek)

3. Sirènes (Szirének)

– szünet –

LIGETI

Clocks and Clouds

RAVEL

Bolero

Közreműködik: **Új Liszt Ferenc Kamarakórus**

(Karnagy: **Nemes László Norbert**)

Concerto Budapest

Vezényel: **Rácz Zoltán**

RÁCZ ZOLTÁN

Rácz Zoltán ütőhangszeres szólistaként, kamarazenészként, zenekarvezetőként és karmesterként a magyarországi kortárs zenei élet egyik legjelentősebb alakja. 1984-ben alapította meg az azóta Kossuth-, Liszt- és Prima-díjat nyert Amadinda Ütőegyüttest, melynek ma is művészeti vezetője. A 20. század második felének legmeghatározóbb szerzői, köztük Ligeti György, John Cage és Steve Reich is dedikáltak nekik műveket.

1990-től több mint 25 évig tanított a Zeneakadémián és mesterkurzusokat tartott a világ számos pontján. Az elmúlt években a Concerto Budapest több 20. századi és kortárs programjának dirigenseként is találkozhatott vele a közönség.

ÚJ LISZT FERENC KAMARAKÓRUS

A Zeneakadémia Alma Mater Kórusából és közelmúltban végzett fiatal zenészeiből válogatott együttes, mely a kórustagok egyéni képzettségére és magasrendű kamarazenészi érzékenységére építi gazdag énekkari hangzáskultúráját. A Nemes László Norbert irányításával működő formáció nagy figyelmet fordít a magyar és külföldi kortárs kórusirodalom alkotásainak bemutatására, miközben műsorán tartja a klasszikus kórusrepertoár darabjait is. Előadásait meghatározza ars poeticájuk, mely szerint az énekkari művészet az egyik legmagasabb rendű kamarazenei tevékenység.

CONCERTO BUDAPEST

A Concerto Budapest Magyarország egyik vezető nagyzenekara, történelmi múlttal és a fiatal zenészek dinamizmusával. Nagyívű műsorszerkesztésével elkötelezetten képviseli a progresszív és sokszínű, egyedülálló repertoárt, mely a közkedvelt mesterművektől a legújabb, XXI. századi kortárs darabokig terjed. Vendégei olyan világhírű művészek, mint Gidon Kremer, Jevgenyij Koroljov, Boris Berezovsky, Isabelle Faust vagy Sir James Galway. Művészeti igazgatója 2007 óta a több mint 70 nemzetközi díjjal kitüntetett, Liszt-díjas, érdemes művész, Keller András, a Keller Quartet alapítója.

„A művészet minden hazugságok legszebbike. Bármennyire is bele szeretnénk olvasztani az életet és hétköznapi külsőségeit, hazugság voltát nem szabad megtagadnunk tőle, különben pusztá használati tárggyá silányul, s olyan lehangolóvá válik, mint egy gyár. [...] Ne ábrándítsunk hát ki senkit azzal, hogy az álmot a túlon túl szabatos valósághoz próbáljuk igazítani... Engedjük át magunkat világosabb feldolgozásoknak, hiszen bennük talán még megtalálható a szépség soha el nem múló kifejezése.”

Debussy gondolata akár mottója is lehetne a Concerto Budapest ma esti koncertjének, melynek zenéi egytől egyig a hétköznapi dimenziókon túlmutató, a valóság és az érzékelés viszonyát különleges nézőpontból megragadó művek. Az idézett sorokat Debussy 1902 októberében egy, a holnap zenéjéről érdeklődő újságírói körkérdésre írta válaszul egy olyan szöveg részeként, melyben többek között arra is biztatja a zeneszerzőket, hogy találják meg újra a kizárólag a zenét jellemző sokrétű képzelőerőt.

Hector BERLIOZ Római karnevál

Biztosan nem szenvedett hiányt ebben a sokrétű képzelőerőben Berlioz, akinek legvirtuózabb és egyben legnépszerűbb nyitánya indítja a hangversenyt. A *Római karnevál* nyitány témáit a szerző *Benvenuto Cellini* című operájából kölcsönözte, melynek címszereplője, az 1500-as években élt szobrász korának egyik legellentmondásosabb személyisége volt. Az utcai verekedésektől és gyilkosságoktól sem visszariadó Cellini egyszerre volt körözött bűnöző és több pápa magasrangú ötvöse vagy épp pénzverdéjének mestere. Őnéletírásában, melyért később Goethe is rajongott, nemcsak saját hírnevét alapozta meg kiváló érzékkel, de hihetetlen élnépszerűséggel ábrázolta azt a késő reneszánsz közeget, amelyben ő is működött. A Berlioz-nyitány angolkiáltón megszólaló szerelmi témája Cellini és szerelme, Teresa operabeli duettjét idézi fel, míg a darab energikusabb szakaszai azt a karneváli forgatagot jelenítik meg, amelyben a szerelmesek az opera cselekménye szerint szökésüket tervezik. Berlioz zenéje a szerelem legváltozatosabb színeivel játszik, miközben a karneváli hangulat örületét is a végtelenségig fokozza.

Claude DEBUSSY Három noktürn

A valóságból egészen másképp szakít ki minket Debussy *Három noktürnje*, melynek címe a szerző szerint nem a megszokott formára utal, hanem sokkal inkább azokra a benyomásokra és sajátos fényekre, amelyeket ez a szó magában foglal. Az első két darab 1900-as párizsi premierjét követően egy francia kritikus a következőképp próbálta megfogni a művek szavakba nehezen önthető lényegét: *„Tiszta zene, amely a valóság határain túl, az álmok világában fogant a folyton mozgásban lévő, Isten által ködből teremtett építéssel, a tapinthatatlan birodalmak csodálatos alkotásainak részeként.”* A mű zenei előzményeivel kapcsolatban több lehetséges forráskönyv is létezik, az azonban biztos, hogy Debussy legalább két évig dolgozott a *Noktürnökön*, melyekről kiadójának azt írta, hogy több bajt okoztak neki, mint a *Pelléas és Mélisande* öt felvonása együttvéve.

A *Felhők*, *Ünnepek* és *Szirének* tételekből álló teljes mű először 1901. október 27-én hangzott el Párizsban, Debussy azonban még a kiadást követően is több hangszerelési változtatást vezetett be a partitúrába. A tételekről, melyeket az amerikai születésű festőművész, James Abbott McNeill Whistler alkonyati fényekkel játszó impresszionista képei ihlettek, Debussy a következő gondolatokat hagyta hátra:

„Felhők: az ég mozdulatlan képe a felhők lassú és melankolikus vonulásával, amely halvány, fehéres szürkében hal el. Ünnepek: a mozgás, a levegő táncoló ritmusa, rikító fények fellángolásával; ugyanakkor egy felvonulás epizódja (vakító, kísérteties látomás), amely az ünnepség közepette zajlik le, abban elvész, és közben a háttér mozdulatlan marad, tovább zajlik az ünnepség, minden mozgalmasságával, zenével és táncoló fényeivel, mindent átfogó ritmusával. Szirének: a tenger, végtelen ritmusával; a holdfényben ezüstösen ragyogó hullámokból a szirének titokzatos éneke csendül ki, kacag, majd elhal.”

LIGETI György Clocks and Clouds

„[...] »órák« ketyegnek a »felhőkben«, a »felhők« pedig mintha belülről kimosnák és cseppfolyósítanak az »órákat.«” Sir Karl Raimund Popper *Felhőkről és órákról* című tanulmányának címe ébresztette fel azokat az asszociációkat Ligeti Györgyben, melyek *Clocks and Clouds* című darabjának alapötletévé váltak. A mű ritmikailag és harmóniailag precíz alakzatok és diffúz zenei textúrák egymásba alakulásából építkezik. Ligeti ahhoz hasonlítja ezt a folyamatot, mintha az „órák” „felhőkké” bomlanának, a „felhők” pedig „órákká” kondenzálódna és materializálódna. A *Clocks and Clouds* gerincét öt fuvola csoportja alkotja, melyek a többi hangszerrel együtt olyan harmóniai rendszerben mozognak, melyben szabad és folyamatos az átjárás a nem temperált és temperált hangközök és harmóniak között. Ligeti darabját Debussy *Noktürnjeivel* nemcsak a felhők teszik rokonná, de a szöveg nélküli énekszólamok, az emberi hang hangszerként való alkalmazása is, mely a *Sziráneknak* éppúgy kulcseleme, mint a *Clocks and Clouds*nak.

Maurice RAVEL Bolero

Gyakran előfordult a zenetörténetben, hogy egy bemutatót követően a közönségből többen úgy vélték, hogy a zeneszerző megőrült. Ez történt a *Bolero* bemutatójakor Ravellel is, aki azonban nem keseredett el, hanem – az anekdota szerint – inkább örült a visszajelzésnek, és úgy érezte, hogy végre valaki megértette őt. Bár a *Bolero* mára Ravel egyértelmű világsikerévé és leggyakrabban játszott darabjává vált, a megírásakor a szerző erősen kételkedett abban, hogy egy ilyen kísérletező és rendhagyó művet a zenekarok játszani akarnak majd.

De mit is jelent valójában, hogy a *Bolero*ban Ravel szerint „semmi zene nincs”? A darab egyetlen zenei ötletre, két egymással szorosan összefüggő témára épül, amelyet a zenekar több mint negyedórán át ismétel. A *Bolero* zsenialitása nem másban, mint Ravel hangszerelési ötleteiben rejlik, a lelkét pedig az az összetéveszthetetlen spanyol ritmus adja, melyet ostinatóként a kisdob játszik folyamatosan – egészen a végső kitérésig, a művet lezáró robbanásig.

Szöveg: Belinszky Anna

KREMER
KRILOV
JARVI
PLETNYOV
HOLLIGER
WEITHAAS
BUNIATISHVILI
VINNITSKAYA
MASIN
PORAT
KELLER

concerto
BUDAPEST
zene szervenvellyel

19/20

Bérletek
már kaphatók!

2019

05.04.

2019. MÁJUS 4. SZOMBAT 22.00
Zeneakadémia

PREMIER 2.

ALESSIO ELIA

Implicate Inklings (klarinétverseny) – ősbemutató

Közreműködik: **Klenyán Csaba** klarinét

Concerto Budapest

Vezényel: **Rácz Zoltán**

A Concerto Budapest PREMIER sorozata egy-egy koncert után 22.00 órai kezdéssel mutat be korábban soha nem hallott műveket. A 2018/2019-es évad PREMIER sorozatának második alkalmán ezúttal az új zeneszerzőgeneráció egyik legeredetibb szerzőjeként emlegetett Alessio Elia klarinétversenye kerül reflektorfénybe. A darab a Concerto Budapest és Klenyán Csaba szólista számára készült.

#PREMIER 2.

ALESSIO ELIA © Hrotkó Bálint

Az *Implicate Inklings* cím David Bohm kvantumfizikus holografikus rend elméletére utal, mely szerint minden, amit a világon érzékelünk, valójában az implicit, rejtett dolgok megnyilvánulása. Ahogy a zeneszerző fogalmaz, a versenymű „a láthatatlan hangok világát próbálja meg felfedezni, vagyis azokat a hangokat kívánja megszólaltatni, melyek a partitúrában nincsenek ugyan leírva, de a hangszerelés által mégis akusztikailag érzékelhetővé, hallhatóvá válnak. A darab minden részletében látens, rejtett aspektusok vannak, melyek a következő részekben manifesztálódnak, váratlan, meglepő hangélményt okozva a hallgató számára.”

„**Alessio Elia** igazán érdekes zenét ír: koncepciójában és írásmódjában komplex, nagyon logikus, ugyanakkor a hallgató számára is működik. És ez a lényeg.” Eötvös Péter nyilatkozott így a komponistáról, akinek díjnyertes darbjait a fontosabb fesztiválokon és koncerttermekben játsszák rendszeresen. A római születésű, Budapesten élő Elia zenéjét többek között kutató természete, a zene és a zenei érzékelés kapcsolatát mélységeiben vizsgáló felfogása teszi igazán egyedivé és felismerhetővé. Munkáinak visszatérő témája a hang fizikai dimenziójának tanulmányozása, erre épült többek között a Magyar Rádió megbízásából készült *Trasparenze* című darabja, és a milánói Scala szólistái által rögzített *Octetje* is. A hang fizikai aspektusa kulcsszerepet játszik Elia ma este hallható klarinétversenyében is, melyben megváltoztatja a hangszerek hangszínét, és a hangszerelést mintegy hangszín-generátorként alkalmazza. A művet a szerző az olasz költőnő, Adriana Feoli-Keseru emlékére ajánlja, akit 2017-ben, a Hallgatás Napján, *Disappearing Rainbows* című műve bemutatója alkalmával ismert meg, s aki termékeny levelezésük alatt sok értékes gondolattal járult hozzá a mű születéséhez.

Az *Implicate Inklings* ősbemutatóján a **Rácz Zoltán** vezette együttes szólistájaként a magyar kortárs zenei élet legmeghatározóbb klarinétosát, a Concerto Budapest művészt, **Klenyán Csabát** hallhatja a közönség. „Játékában maradéktalanul érvényre juttatja hangszerének erőnyeit” – fogalmaz a kritika Klenyánról, aki játékának érzékenységgel, szenvedélyességével, hibátlan technikájával és összetéveszthetetlen zeneiségével hívja fel magára rendszeresen a figyelmet. A Liszt-díjas klarinétművész a klasszikus és romantikus darabok mellett jelentős hangsúlyt fektet a kortárs művek interpretálására.

2019

4 MAY

BERLIOZ / DEBUSSY / LIGETI / RAVEL

BERLIOZ Roman Carnival – Overture, Op. 9**DEBUSSY** Three Nocturnes

– interval –

LIGETI Clocks and Clouds**RAVEL** BoleroFeaturing: **New Liszt Ferenc Chamber Choir**(conductor: **László Norbert Nemes**)**Concerto Budapest Symphony Orchestra**Conductor: **Zoltán Rácz**

Everything French, with an Easter egg surprise. This, in a nutshell, is what the concert promises, opening with Berlioz's most popular overture. The music of *Roman Carnival* is taken from opera yet it is an unmistakable concert overture: Berlioz reworked two scenes from his opera *Benvenuto Cellini* in 1844, six years after its premiere – and failure. Initially, Debussy's *Three Nocturnes* also met a chilly reception in the early 1900s, although later on the trinity of Clouds, Festivals and Sirens – inspired by Whistler paintings – became a classic composition of music Impressionism. Clouds also find their way into the György Ligeti work (1972-73), and in the same way as Debussy's third nocturne (Sirens), here, too, a female-only choir is called for. "It's a very slow dance, conforming the melody, harmony and rhythm, this last is played continuously by the snare drum. The only element of difference is the crescendo in the orchestra." This is how Ravel succinctly described *Bolero*, which at its 1928 world premiere saw a lady cry out several times "he is gone mad!", to which the composer calmly responded, "that lady understand it".

2019

4 MAY

LATE NIGHT PREMIERE WITH ALESSIO ELIA

Implicate Inklings (clarinet concerto) – world premiere

Featuring: **Csaba Klenyán** clarinet

Concerto Budapest Symphony Orchestra

Conductor: **Zoltán Rácz**

“My clarinet concerto attempts to discover the world of invisible notes, that is, it aims to sound those notes which, although not set down in the score, yet still become perceptible and audible through orchestration. The title of the piece refers to the theory of the great 20th century quantum physicist David Bohm, according to which everything we sense in the world is in fact the manifestation of implicit, hidden things. In every detail of the work there are latent, concealed aspects, which manifest themselves in the next parts, causing unexpected, surprising sound experiences for the listener.” This is how Alessio Elia (born: 1979) described his new work; over the past few years he has won several composer prizes and is now considered one of the most original talents of his generation. The world premiere of the concerto by the composer who was born in Rome and lives in Budapest features two open-minded and experienced masters of contemporary music performance, soloist Csaba Klenyán and conductor Zoltán Rácz, the ideal partners in the search to transform invisible notes into sound.

#PREMIERE 2

**Concerto
BUDAPEST**
született muzsikuskok

www.concertobudapest.hu

ZENEAKADÉMIA
KONCERTKÖZPONT

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti Kulturális Alap

inforádió

Klasszik
rádió 92.1

PAPANENO